

УДК 811.111(07):378.147

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/60-1-36>

Олена ГЛАДКА,

orcid.org/0000-0002-9128-1551

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри англійської мови з методикою викладання

Криворізького державного педагогічного університету

(Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна) *helenglad25@gmail.com*

ВПРОВАДЖЕННЯ ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО ПІДХОДУ ДО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ СТУДЕНТІВ НЕФІЛОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

У статті розглянуто особливості впровадження диференційованого підходу до навчання іноземної мови студентів нефілологічних спеціальностей; конкретизовано поняття «диференційоване навчання»; детально розглянуто чотири параметри успішної диференціації: 1) зміст навчання, 2) процес навчання, 3) продукт навчання, 4) середовище навчання; визначено специфічні риси кожного з параметрів; запропоновано та обґрунтовано форми проведення занять та види завдань, що відбивають специфіку диференційованого навчання іноземної мови студентів нефілологічних спеціальностей.

Диференційоване навчання – це спеціально організована навчально-пізнавальна діяльність, що базується на врахуванні індивідуальних особливостей студентів, об'єднаних у типологічні гомогенні групи за різними значущими для навчального процесу показниками (пізнавальним інтересом, переважним стилем навчання, темпом засвоєння матеріалу, рівнем когнітивних здібностей тощо) з метою створення оптимальних умов для розвитку задатків, інтересів, самореалізації та якісного засвоєння необхідного обсягу знань та практичних дій.

Виходячи зі змісту чотирьох пріоритетних напрямків диференціації, для навчання іноземної мови студентів немовних спеціальностей, можна запропонувати наступні методичні рекомендації. Диференціація змісту навчання може бути імплементована із урахуванням принципів розвитку критичного мислення на основі Таксономії Блума. Особливості сприйняття і переробки інформації людиною надають безліч можливостей для диференціації процесу навчання. Диференціація продукту навчання має на меті надати можливість кожному студенту у незалежності від способу навчання та попередньої підготовки продемонструвати рівень сформованості умінь та навичок за певною темою у найбільш комфортний для себе спосіб у формі тестів, проєктів, звітів тощо. Диференціюючи середовище навчання, необхідно замислитись про нестандартний підхід до організації заняття: розбийте студентів на читацькі групи для обговорювали завдання, дозвольте студентам читати індивідуально, створіть тихі простори, де немає відволікаючих факторів.

Ключові слова: диференційований підхід, диференційоване навчання, диференціація, студент, іноземна мова, нефілологічні спеціальності.

Олена HLADKA,

orcid.org/0000-0002-9128-1551

PhD, Associate Professor;

Associate Professor at the Department of the English Language and Methods of Teaching

Kryvyi Rih State Pedagogical University

(Kryvyi Rih, Dnipropetrovsk region, Ukraine) *helenglad25@gmail.com*

IMPLEMENTATION OF DIFFERENTIATED APPROACH TO TEACHING A FOREIGN LANGUAGE TO STUDENTS OF NON-PHILOLOGY MAJORS

The article deals with the peculiarities of the implementation of differentiated approach to teaching a foreign language to students of non-philology majors; the concept of «differentiated instruction» is specified; four parameters of successful differentiation are considered in detail: 1) learning content, 2) learning process, 3) product, 4) learning environment; specific features of each of the parameters are determined; the forms of conducting classes and the types of tasks that reflect the specifics of differentiated teaching a foreign language to students of non-philology majors are proposed and substantiated.

Differentiated instruction is a specially organized educational and cognitive activity based on taking into account the individual characteristics of students, united into homogeneous groups according to various indicators significant for the educational process (cognitive interest, predominant learning style, rate of material assimilation, level of cognitive abilities, etc.) with the aim of creating optimal conditions for the development of aptitudes, interests, self-realization and qualitative assimilation of the necessary amount of knowledge and practical skills.

Based on the content of the four priority areas of differentiation, the following methodological recommendations can be offered for teaching a foreign language to students of non-linguistic majors. Differentiation of learning content

can be implemented by taking into account the principles of developing critical thinking based on Bloom's Taxonomy. Peculiarities of a person's perception and processing of information provide many opportunities for differentiating the learning process. Differentiation of the product is aimed at providing an opportunity for every student, regardless of the method of learning and previous training, to demonstrate the level of formation of abilities and skills on a certain topic in the most comfortable way for him in the form of tests, projects, reports, etc. Differentiating the learning environment means a non-standard approach to the organization of the lesson: forming reading groups to discuss tasks, allowing students to read individually, creating quiet spaces, etc.

Key words: differentiated approach, differentiated instruction, differentiation, student, foreign language, non-philology majors.

Постановка проблеми. Політичні, соціальні, економічні і, як результат, освітні реалії сьогодення, передусім пов'язані із перспективою членства України в Європейському Союзі, вимагають переосмислення основних принципів вищої освіти. Першочерговими завданнями виступають концентрація уваги освітян на реалізації ідей студентоцентризму – моделі розвитку освіти, за якої здобувач вищої освіти з об'єкта перетворюється на суб'єкт навчальної діяльності, тобто на активного учасника науково-освітнього процесу, а також пошук найдієвіших форм та методів викладання іноземної мови для підготовки конкурентоспроможної генерації фахівців у різноманітних галузях науки.

Отже, виникає нагальне питання пошуку шляхів формування ключових компетентностей студентів нефілологічних спеціальностей у нових умовах. На зміну традиційним підходам на допомогу викладачу приходять гнучкий спосіб коригувати методи навчання з урахуванням освітніх потреб, компетентностей та можливостей кожного студента – диференційований підхід.

Вищезазначене зумовлює необхідність впровадження диференційованого підходу до навчання іноземної мови студентів нефілологічних спеціальностей.

Аналіз досліджень. Науковий інтерес до змісту диференційованого навчання пов'язаний із усвідомленням необхідності гуманного ставлення до студентів через врахування їхніх індивідуальних особливостей у процесі навчання і виховання (Я. Коменський, Ж.-Ж. Руссо, С. Френе, Р. Штейнер). Теоретичні та методичні засади диференційованого навчання розглядали такі педагоги як К.М. Андерсон, Б. Блум, Д. Лоуренс-Браун, В. Володько, С. Дразниця, О. Дразниця, М. Енглехарт, Д. Кратвол, Е. Мілліс, О. Наливайко, О. Повідайчик, П. Сікорський, К. Томлінсон, Е. Ферст, Н. Флемінг, У. Хіл, Т. Холл, В. Шарко, В. Шулик, О. Ярошенко. Дослідженню перспектив впровадження диференційованого навчання у практику вищої школи приділили свою увагу О. Акдемір, О. Коваленко, І. Романов, К. Тульбуре, Р. Фельдер, М. Чемберлін.

Незважаючи на те, що у методиці викладання іноземних мов обґрунтовано та доведено необхідність диференційованого навчання на сучасному етапі, висвітлено чимало аспектів використання диференційованого підходу у навчальному процесі, проблема впровадження диференційованого підходу до навчання іноземної мови студентів нефілологічних спеціальностей не була об'єктом спеціального дослідження і донині не отримала належного теоретичного обґрунтування.

Мета статті. Тому завданням статті є дослідити особливості впровадження диференційованого підходу до навчання іноземної мови студентів нефілологічних спеціальностей.

Вклад основного матеріалу. На шляху України до глобалізації, англійська мова визнається ключовою компетентністю в умовах інтеграції та глобалізації економіки, інструментом міжнародного спілкування та засобом приєднання до європейського освітнього, наукового та професійного простору. Важливість англійської мови для розширення освітніх і професійних можливостей людини визнається Україною й відображена в ряді національних стратегій та ініціатив (Концептуальні засади, 2022).

Дійсно, на сучасному етапі розвитку вищої освіти в Україні важко переоцінити роль іноземної мови для становлення та подальшого професійного зростання майбутнього спеціаліста. Вільне володіння англійською надає можливість обміну наробками із усім світом, дозволяє отримати доступ до величезних об'ємів інформації, допомагає налагоджувати цікаві знайомства, долати бар'єри спілкування для продуктивної комунікації в іншомовних колах.

Саме тому сьогодні інтеграція вітчизняної освіти до європейського та світового освітнього простору, врахування необхідності забезпечення професійних потреб студентів на рівні, що відповідає очікуванням роботодавців, вимагають володіння іноземними мовами на якісно новому рівні (не нижче B2 згідно із Загальноєвропейськими рекомендаціями з питань мовної освіти) (Загальноєвропейські рекомендації, 2003). Вище зазначений рівень сформованості мовних нави-

чок та мовленнєвих умінь дозволяє студенту розуміти тривалу розмову, лекції; стежити за складною аргументацією в обговоренні знайомих тем; читати статті, пов'язані із регулярними проблемами; спілкуватися до певної міри вільно та спонтанно, брати активну участь в обговоренні знайомих тем, аргументуючи свої погляди, бути спроможним чітко та детально пояснити власну точку зору, обговорюючи переваги та недоліки різних варіантів розв'язання проблем; давати чіткий та детальний опис широкого спектра тем; написати есе, надаючи аргументи за чи проти конкретної точки зору.

Враховуючи нові цілі, що постають перед вищою школою сьогодні, необхідно констатувати той факт, що існує нагальна потреба в оновленні та модернізації системи викладання іноземних мов у ВНЗ України. Одним із шляхів реалізації цього завдання виступає педагогічна технологія диференційованого навчання.

Спираючись на нароби багатьох методистів, у даному дослідженні ми визначаємо диференційоване навчання як спеціально організовану навчально-пізнавальну діяльність, що базується на врахуванні індивідуальних особливостей студентів, об'єднаних у типологічні гомогенні групи за різними значущими для навчального процесу показниками (пізнавальним інтересом, переважним стилем навчання, темпом засвоєння матеріалу, рівнем когнітивних здібностей тощо) з метою створення оптимальних умов для розвитку задатків, інтересів, самореалізації та якісного засвоєння необхідного обсягу знань та практичних дій.

У багатьох наробках американських методистів диференціація розглядається у двох аспектах: як навчання, що здійснює викладач по відношенню до групи студентів (*differentiated instruction*) (К. М. Андерсон, Т. Холл, Д. Лоуренс-Браун, К. Томлінсон) і навчання, що здійснюється студентами (*differentiated learning*) (Р. Макквілен, М. Марліна, Х. Морган).

Слід зазначити, що диференціація навчання тісно пов'язана з індивідуалізацією навчання і, власне, ґрунтується на ній. Незважаючи на спільні витоки обох підходів до навчання, а саме фокусування на освітніх потребах тих, хто навчається, та акцент на засвоєнні змісту навчання в незалежності від попереднього досвіду та здібностей, існує суттєва різниця між вище зазначеними підходами: під час впровадження індивідуального підходу увага фокусується на потребах окремого студента, у той час як при диференціації навчання – на цілях гнучких груп, де кожен студент має однакові загальні навчальні цілі, але

групи студентів можуть прогресувати у навчальних цілях залежно від їх стилів навчання, готовності та інтересів.

Наразі існує величезна кількість напрямів диференціації: за цілями навчання, за змістом навчання, за методами та технологіями, за рівнем навчання, за темпом навчання, віковим складом, за статтю, інтересами, рівнем розумового розвитку, особистісно-психологічними типами, рівнем здоров'я, тощо.

Під час впровадження диференційованого підходу до навчання іноземної мови студентів нефілологічних спеціальностей взято за основу ідеї К. Томлінсон (Tomlinson, 2001), яка виокремила чотири параметри успішної диференціації:

- 1) зміст навчання;
- 2) процес навчання;
- 3) продукт навчання
- 4) середовище навчання.

Ця модифікація передбачає розуміння викладачем студентських потреб та максимально враховує особливості різнорівневих груп для досягнення максимально успішних академічних цілей.

Диференціація на заняттях з іноземної мови впливає на всі складові процесу навчання, але основні зміни включають: практику (подання інструкцій), процес (план заняття), продукт (робота, яку студенти повинні виконати), зміст (матеріали, за якими студенти мають навчатися), оцінювання (спосіб, яким викладач визначає успішність студентів) та групування (влаштування студентів в аудиторії) (Гладка, 2019).

Перш за все, необхідно враховувати, що випускники шкіл, які вступають до ЗВО, мають різний рівень знань, умінь та навичок. Крім того, вони відрізняються рівнем усвідомленості вибору професії та мотивації, що визначає організованість, активність і стійкість та здатність студента діяльно задовольняти свої потреби у навчанні, ефективно виконувати прийняті рішення і заплановані завдання. Іноземна мова априорі не є його пріоритетним напрямом у навчанні, але є необхідним інструментом для досягнення потенційних цілей та майбутніх кар'єрних амбіцій. Отже, диференційований підхід може стати дієвим і досить результативним у процесі навчання ІМ та досягнення рівня В2, необхідного для успішного виконання академічного навантаження.

Отже, виходячи зі змісту чотирьох пріоритетних напрямків диференціації, для навчання іноземної мови студентів немовних спеціальностей, можна запропонувати наступні методичні рекомендації.

Диференціація змісту навчання може бути імплементована із урахуванням принципів розвитку критичного мислення на основі Таксономії Блума. Варіювання завдань до тексту для читання або аудіотексту (подкасту) від таких, що сфокусовані на пошуку конкретної фактичної інформації (рівні “Knowledge” та “Comprehension”), до творчих, що вимагають когнітивного зусилля, мислення вищого гатунку, обробку та аналітичне переосмислення дискурсу, створення нового продукту (рівні “Analysis”, “Synthesis”, “Evaluation”) дозволять кожному студенту взяти активну участь у обговоренні, працювати із максимальною продуктивністю та ефективністю для себе/групи та отримати користь від заняття незалежно від рівня володіння іноземною мовою та програмним матеріалом.

Особливості сприйняття і переробки інформації людиною надають безліч можливостей для диференціації процесу навчання. Традиційний розподіл способів навчання VAK (Visual, Auditory, Kinesthetic) було доповнено стилем Reading/Writing, перетворивши модель на VARK-модель навчання за Н.Д. Флемінгом та К.Е. Міллісом.

Отже, під час підготовки до занять викладачу необхідно враховувати психологічні особливості студентів задля успішного засвоєння та обробки поданої інформації слухачами.

Візуальний стиль (Visual) відзначається наданням переваги студентом читанню, використанню таблиць та схем для розуміння ідей та концепцій, необхідністю бачити інформацію на дошці. Для того, щоб якомога ефективніше залучити студентів з перевагою візуального стилю, викладач може використовувати різноманітні схеми, малюнки; організувати інформацію, використовуючи кольори, таблиці та схеми.

Аудіали (Auditory), як правило, краще навчаються слухаючи, добре засвоюють матеріал із відео; дотримуються словесних інструкцій краще, ніж письмових. Оскільки таким студентам важко мовчати тривалий період часу, необхідно залучити своїх слухачів до групових дискусій.

Кінестетичні (Kinesthetic) або «тактильні» студенти навчаються у контакті із предметами навколишнього світу. Їм подобається потрапляти у центр подій, граючи ролі для розуміння поняття чи концепції. Через свою активну природу кінестетикам найскладніше досягти успіху у звичайних умовах. Найкраще такі студенти навчаються за допомогою ігор, проєктів; з використанням практичних засобів навчання.

Студент, способу навчання Reading/Writing розглядається як підтип візуального учня. Ці учні вважають, що письмо, читання статей і конспектування є найбільш корисними під час навчання.

Диференціація продукту навчання має на меті надати можливість кожному студенту у незалежності від способу навчання та попередньої підготовки продемонструвати рівень сформованості умінь та навичок за певною темою у найбільш комфортний для себе спосіб у формі тестів, проєктів, звітів тощо. Прикладами розмежування кінцевого продукту можуть бути створення графічного організатора історії для візуалів, підготовка промови для аудіалів, побудова діорами, що ілюструє матеріал, для кінестетиків, написання есе для студентів, які надають перевагу стратегіям reading/writing.

Диференціюючи середовище навчання, необхідно замислитись про нестандартний підхід до організації заняття: розбийте студентів на читачькі групи для обговорювали завдання, дозволяйте студентам читати індивідуально, створіть тихі простори, де немає відволікаючих факторів.

Висновки. У висновках доцільно зазначити, що впровадження диференційованого підходу до навчання іноземної мови студентів нефілологічних спеціальностей є необхідною невід’ємною складовою успішної підготовки здобувачів вищої освіти. Диференціація відповідає реалізації ідей студентоцентризму у навчальному процесі, вмотивує тих, хто навчається, та дозволяє значно підвищити рівень сформованості іншомовної комунікативної компетентності студентів нефілологічних спеціальностей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Концептуальні засади державної політики щодо розвитку англійської мови у сфері вищої освіти URL: <https://www.britishcouncil.org.ua/programmes/english/higher-education/policy-on-english/> (дата звернення 31.07.2022)
2. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти : вивчення, викладання, оцінювання / [науковий редактор українського видання доктор пед. наук, проф. С.Ю. Ніколаєва]. К. : Ленвіт, 2003. 273 с.
3. Gladka O. Implementing Differentiated Approach into the Process of Teaching First-Year Students English. *Thinking Globally Teaching Locally: Book of Papers of the 2019 National TESOL-Ukraine Convention*. April 9–10, 2019 yr. / Publishing House I. Ivanchenko, 2019. pp. 44–45.
4. Tomlinson C.A. How to Differentiate Instruction in Mixed-Ability Differentiated Instructions. Classrooms (2 ed.). Alexandria, VA : Association for Supervision and Curriculum Development, 2001. 124 p.

REFERENCES

1. Kontseptual'ni zasady derzhavnoyi polityky shchodo rozvytku anhliys'koyi movy u sferi vyshchoyi osvity. [Conceptual principles of state policy regarding the development of the English language in the field of higher education] URL: <https://www.britishcouncil.org.ua/programmes/english/higher-education/policy-on-english/> (date of application 31.07.2022) [in Ukrainian].
2. Zagalnoyevropeiski rekomendatsii z movnoi osvity: vyvchennia, vykladannia, otsiniuvannia. [Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment]. Kyiv : Lenvit, 2003. 273 p [in Ukrainian].
3. Gladka O. Implementing Differentiated Approach into the Process of Teaching First-Year Students English. *Thinking Globally Teaching Locally: Book of Papers of the 2019 National TESOL-Ukraine Convention*. April 9–10, 2019 yr. Publishing House I. Ivanchenko, 2019. pp. 44–45.
4. Tomlinson C.A. How to Differentiate Instruction in Mixed-Ability Differentiated Instructions. Classrooms (2 ed.). Alexandria, VA : Association for Supervision and Curriculum Development, 2001. 124 p.